

УДК: 334.726:338.48(045)

Герашенко О. О.

асистент кафедри менеджменту

Маріупольський державний університет

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ТНК НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

У статті досліджено сутність та особливості функціонування транснаціональних корпорацій, виявлено конкурентні переваги та недоліки діяльності ТНК на світовому туристичному ринку, запропоновано заходи щодо зменшення негативного впливу ТНК в умовах глобалізації.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, туристична індустрія, готельні мережі, світовий туристичний ринок

Постановка проблеми. Швидкий розвиток туризму, економічне зростання та зміна політичної ситуації в світі, збільшення числа ділових поїздок, застосування інформаційних технологій та інші фактори призвели до зміни бізнес-орієнтації підприємств туристичної індустрії, що відображається в формуванні туристичних ТНК, готельних мереж, інтернаціоналізації і регіоналізації бізнесу. Сьогодні немає жодного значного процесу в світовій економіці, що відбувався б без участі транснаціональних корпорацій (ТНК). Головною причиною настільки стрімкого розвитку ТНК у другій половині ХХ століття безсумнівно є висока ефективність їх діяльності в порівнянні з компаніями, що діють лише в одній країні. ТНК приймають як пряму, так і опосередковану участь у світових економічних процесах, їх вплив поширюється на всі країни та всі сфери життя, через це феномен ТНК і досі є актуальною темою для досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми транснаціоналізації світового господарства знайшли своє відображення в наукових працях багатьох вчених: Бандурина В.В., Грязного Е.А., Духницького Б.В., Корухова А.А., Ленського Е.В., Терехова Є.М., Цветкова В.А., Ушакова Д.С., Шавиної Е.В. Отже, сьогодні постає нагальна потреба змістовного розгляду сутності транснаціональних корпорацій та особливостей їх розвитку на світовому туристичному ринку.

Формування цілей статті. Визначення сутності та значення ТНК на світовому ринку туристичних послуг, що передбачає такі наукові завдання: дослідити сутність та особливості діяльності ТНК в умовах глобалізації; визначити конкурентні переваги та недоліки діяльності ТНК на світовому туристичному ринку; запропонувати заходи щодо мінімізації негативного впливу від діяльності ТНК.

Методологічною базою дослідження стали діалектичний метод наукового пізнання та загальнонаукові методи пізнання: абстрактно-логічний метод; метод індукції і дедукції; метод порівняння та системний метод.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасних тенденцій інтернаціоналізації та глобалізації світового виробництва і капіталу лідируючі позиції займають багатонаціональні компанії, міжнародні не тільки за розмахом діяльності, але і за складом капіталу – Транснаціональні корпорації (ТНК).

Сучасна наукова література не містить єдиного однозначного формулювання поняття ТНК, а також критеріїв їх відмінності від інших фірм. При визначенні категорії «транснаціональна корпорація» автори (як вітчизняні, так і зарубіжні) саме міжнародні операції виділяють як основну ознаку формалізації ТНК. В економічній літературі існують кілька близьких за змістом визначень ТНК.

В економічній енциклопедії дається таке визначення ТНК: «Транснаціональна корпорація - фірма, що здійснює пряме зарубіжне інвестування» [9, с. 675]. У сучасному економічному словнику наводиться

розширене визначення, в якому вказується ознака зарубіжної діяльності як основної: «транснаціональна корпорація – це фірма, корпорація, що здійснює основну частину своїх операцій за межами країни, в якій вона зареєстрована, найчастіше в декількох країнах, де має мережу відділень, філій, підприємств [7, с. 458]. За визначенням дослідницької програми Гарвардського університету, до транснаціональних відносяться компанії, що мають більше шести закордонних дочірніх фірм. З правової точки зору ТНК є конгломератом юридичних осіб різної національності, керованих з єдиного центру (головний корпорація) за допомогою холдингових компаній. Характерна особливість ТНК – невідповідність економічного змісту юридичній формі: виробнича єдність оформлена юридичною множинністю [4, с. 77-78].

Згідно ОЕКД, транснаціональні корпорації зазвичай включають компанії приватної, державної або змішаної форм власності, що знаходяться в різних країнах. При цьому одна або більше компаній може здійснювати значний вплив на діяльність інших, особливо в галузі обміну знаннями та ресурсами.

ООН вивчає діяльність міжнародних корпорацій довгий час (з 1960-х р.) і відносила до ТНК ті компанії, що мають річний оборот, який перевищує 100 млн. доларів, і філії не менш ніж у шести країнах. Пізніше стали використовуватися менш жорсткі критерії. В останні роки було зроблено уточнення: про міжнародний статус фірми свідчить такий показник, як частка продажів, реалізованих за межами країни резидента. Деякі експерти ООН відносять до ТНК будь-яку компанію, що має виробничі потужності за кордоном. Проте враховуючи, що тлумачення поняття ТНК зачіпає інтереси багатьох держав, в Комісії з ТНК ООН був розроблений компромісний варіант визначення, який свідчить, що ТНК – це компанія, що володіє наступними характеристиками: включає одиниці в двох або більше країнах, незалежно від юридичної форми і поля діяльності; оперує в рамках системи прийняття рішень, що дозволяє проводити узгоджену політику і здійснювати загальну стратегію через один керівний центр; окремі одиниці зв'язані за допомогою

власності або яким-небудь іншим чином так, що одна або більше з них можуть мати значний вплив на діяльність інших і, зокрема, ділити знання, ресурси і відповідальність з іншими [3;18].

Виділимо основні критерії, що визначають приналежність до ТНК (рис.1.)

Структурний критерій	<ul style="list-style-type: none"> •ТНК може бути визначена, ґрутуючись на двох основних підходах: <ol style="list-style-type: none"> 1. Транснаціональність детермінується кількістю країн, в яких функціонує фірма; 2. Транснаціональний статус визначається різною країною приналежністю власників фірми та її вищого управлінського персоналу.
Критерій результативності	<ul style="list-style-type: none"> •ТНК визначається на базі абсолютної кількості або питомої ваги активів, кількості працівників, об'єму продажів або прибутків закордоном.
Біхевіоріальний (поведінський) критерій	<ul style="list-style-type: none"> •Фірма може бути названа транснаціональною, якщо її вищий менеджмент «мислить інтернаціонально». Це визначення передбачає, що якщо корпорація діє в більш ніж в одній країні, то її керівництво повинно розглядають весь світ, як сферу своїх потенційних ділових інтересів.

Рис. 1. Критерії до визначення ТНК

Таким чином, ТНК – це компанії приватної, державної або змішаної форм власності, що мають більше шести закордонних дочірніх фірм, що пов'язані єдиними виробничо-технологічними процесами з материнською компанією, яка розробляє і проводить єдину глобальну або континентальну стратегію, незалежно від того, на якій території діють ці організації.

Основні особливості, які виділяють ТНК із загальної маси підприємств, що оперують на зовнішніх ринках:

- відрив від національного ґрунту, глобальний характер внутрішньофірмового планування, а також операцій з постачання і збуту, під централізованим приватним контролем;

- використання міжнародного одиничного поділу праці в рамках системи технологічно взаємопов'язаних підприємств у різних країнах світу, які обмінюються незавершеною продукцією за некомерційним, трансфертними цінами;

- глобальна структура зайнятості й міждержавна мобільність менеджерів; розробка, передача й використання передової технології в межах замкнутої корпоративної структури;
- розподіл ринків між філіями та їх централізоване технологічне забезпечення, висока інтенсивність внутрішньокорпоративної торгівлі між розташованими в різних країнах підрозділами;
- ТНК мають у своєму розпорядженні широку промислову базу закордоном;
- формування широкої мережі філій, дочірніх та асоційованих компаній в різних державах, які підкоряються головній компанії і мають єдину стратегію розвитку;
- управління зовнішніми та внутрішніми інвестиційними потоками в умовах ефективного прогнозування та планування економічної діяльності;
- ТНК, як правило, займаються всіма доступними видами міжнародного бізнесу. Навчившись вести багатогалузеву справу в своїй країні, вони потім використовують цей досвід для впровадження в декількох галузях зарубіжних країн, що дозволяє їм проводити успішнішу конкурентну боротьбу з іншими фірмами на території приймаючих країн [8; 11; 14].

Система транснаціонального виробництва має єдину виробничо-технологічну, організаційно-інформаційну, соціально-економічну основу, відносно незалежну від параметрів ефективності національних економік, де розташовані окремі структурні підрозділи. Діючи відповідно до своєї основної мети – максимізація прибутку, – транснаціональні корпорації постійно модифікують свої стратегію і структуру, маючи тим самим величезний вплив на формування міжнародних економічних відносин [19].

Традиційні підходи до організаційних структур компаній, що існують в менеджменті, засновані на виділенні лінійних, функціональних і лінійно-функціональних моделей організаційної структури не здатні до повного копіювання та ефективного використання в транснаціональній корпорації.

В рамках сучасної ТНК неможливо впровадження єдиної і чіткої структуризації, виділення ланок управління по одному певному критерію - таких критеріїв значно більше, крім того, пріоритет того чи іншого можливого для проведення структуризації ТНК принципу змінюється досить динамічно, реагуючи на внутрішні процеси (наприклад, зростання, стагнація корпорації) або зовнішні фактори (динаміка переваг споживачів на регіональному ринку, наприклад).

В рамках сучасної ТНК можливо виділити декілька принципових підходів до формування організаційних структур, таких як дивізіональна модель та формування свого роду альянсів (стратегічних зон бізнесу), недоліки цих моделей та необхідність врахування туристичної специфіки, призвели до формування адаптивних та мережевих структур, основними ознаками яких є відсутність бюрократизації, мінімальна кількість рівнів управління, динамізм та гнучкість організації в цілому.

Створення ефективного управління та організаційної структури ТНК має враховувати безліч специфічних умов, серед яких можна виділити найбільш важливі, такі як глобалізація, відкритість економічної системи, створення доданої вартості та підтримку стандартів якості роботи, провідна роль клієнта, інтеграція та перехрещення функцій, гнучкість.

Узагальнюючи наведені вимоги та умови, яким повинна відповідати сучасна організаційна структура управління ТНК, слід зазначити, що оптимальна структура ТНК орієнтована на безперебійне керівництво материнською компанією своїми закордонними філіями, і в той же час повинна надавати можливість менеджерам зарубіжних філій самостійно приймати рішення, щодо задоволення попиту споживачів з урахуванням специфіки місцевого ринку та відповідно до законодавства приймаючої країни [15; 2, с.131-133].

Функціонування ТНК багато в чому визначається необхідністю їх обліку та оперативної адаптації до численних факторів, у зв'язку з чим ТНК повинні

відповідати деяким вимогам: можливість прогнозування власної поведінки в конкретних умовах; здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім тенденціям; здатність змінювати свою структуру і формувати варіанти поведінки; здібність і прагнення до формування цілей усередині системи.

У туризмі вихід компанії за національні кордони зумовлений своєрідністю туристичного товару або послуги. Туристична послуга представляє собою набір послуг та товарів, які споживає турист. Частина їх співвідноситься з країною походження туриста, а інша — з країнами та регіонами, що перетинає транзитом турист, третя — з країною призначення.

Товари та послуги туристичного призначення мають комплексний та взаємодоповнюючий характер. Вони поєднуються в набір, щоб досягти необхідного результату — задовольнити потреби туриста. Постачальник туристичних послуг розуміє, що попит на його товар передбачає попит й на інші товари та послуги. Тому, по-перше, кожний виробник, керуючись мотивом максимізації прибутку, намагається розповсюдити свою діяльність на інші сфери туристичної індустрії. Так, авіакомпанії можуть об'єднуватись з туроператорами і готельним сектором.

Ініціатива часто виходить від фірм, що базуються в країнах постачальників туристів, які отримують конкурентні переваги завдяки вивченню туристичного попиту і тенденцій розвитку на туристичному ринку. По-друге, продаж комплексного турпродукту, який складається з багатьох елементів — перевезення, розміщення, харчування та ін., — приносить компанії додаткові вигоди, зокрема економію на маркетингу. По-третє, компанії, що базуються в країнах-донорах туристичних потоків, отримують конкурентні переваги завдяки кращому розумінню туристичного попиту та тенденцій на внутрішньому ринку туризму та використовують ці знання при реалізації товарів, що пропонують країни-реципієнти.

Зазвичай, підприємства туристичної індустрії, розширюючи сферу своєї діяльності, не ставлять перед собою прямої мети збільшення власної частки на

ринку туризму. Зусилля компаній націлені на стимулювання подальшого розвитку туризму в цілому в розрахунку, що він приведе до появи додаткових можливостей для основних сфер діяльності підприємства. На практиці це передбачає пайові внески в акції зарубіжних фірм, підписання неінвестиційних договорів на управління, що є особливо популярно в туристичній індустрії в останні роки [1; 13].

Транснаціональні корпорації відіграють важливу роль у формуванні та розвитку світового туристичного ринку. Відкриваючи філії за кордоном, вони впроваджуються в економіку приймаючих країн, а самі країни вписуються в інтернаціонально організовані цими корпораціями виробництва туристичних продуктів. Діяльність ТНК підсилює взаємозв'язок і взаємозалежність внутрішніх і зовнішніх туристичних ринків окремих країн.

Більшість ТНК у туризмі базуються в країнах так званої «Тріади»: США – Західна Європа – Японія, та з недавнього часу і в Гонконгу. Географія штаб-квартир ТНК підтверджує той факт, що транснаціоналізація туристичного бізнесу бере початок у країнах-донорах туристичних потоків, які здійснюють зарубіжне інвестування.

У міжнародному туризмі процеси транснаціоналізації традиційно розглядаються на прикладі сектору розміщення. Особливості ТНК найчіткіше простежуються в готельній індустрії. Прообразом ТНК у туристичній індустрії є готельні мережі [6; 8].

На думку автора готельні мережі – це група готелів, а також фірм супутніх галузей, які взаємозв'язані між собою і здійснюють колективний бізнес, перебувають під безпосереднім контролем керівництва мережі, мають єдину концепцію просування продукту та торгову марку, головною метою яких є одержання прибутку за рахунок підвищення конкурентоспроможності, захоплення, утримання і потенційного розширення частки цільового ринку шляхом виведення на ринок готельного продукту (продуктів), що сприймаються в рамках певного бренду або брендів.

В економічній літературі транснаціональні корпорації в туристичній індустрії поділяються на три групи: однонаціональні ТНК, багатонаціональні корпорації та міжнародні корпоративні союзи. Кожна з цих груп представлена у світовій готельній індустрії.

До першої групи належать ТНК з однонаціональним акціонерним капіталом і характером контролю над діяльністю всієї компанії. Ці ТНК здійснюють ділову активність в інших країнах через мережу філій і дочірніх компаній, самостійно виробляють та збувають продукцію. В туристичній індустрії такі ТНК отримали широке поширення.

Другу групу міжнародних корпорацій утворюють багатонаціональні ТНК. Ці фірми є міжнародними не тільки по ареалу їх діяльності, а й з контролю над ними. Вони об'єднують компанії різної національної приналежності (двох і більше країн) на виробничу і науково-технічній основі. Багатонаціональні ТНК не надають такого сильного впливу, як однонаціональні, ймовірно, тому, що в цьому випадку жодна зі сторін не домінує у виробництві.

Третя група міжнародних корпорацій включає міжнародні корпоративні спілки, які найчастіше постають у вигляді консорціумів. Це організаційна форма тимчасового об'єднання підприємств, організацій, установ для здійснення капіталомісткого проекту або для спільного розміщення позики. Обов'язки членів консорціуму, частка кожного з них у витратах і очікуваного прибутку, а також форми участі в реалізації проекту визначаються угодою про консорціум. Консорціум несе солідарну відповідальність перед своїми замовниками. Після досягнення поставленої мети консорціум припиняє свою діяльність або перетворюється в інший вид договірною об'єднання [14].

Вихід економічних стратегічних інтересів фірм за межі національних кордонів забезпечує все більше можливостей для свободи пересування факторів виробництва, товарів, капіталу. Це, в свою чергу, дає фірмам можливості отримання надприбутків, розширення економічного впливу не тільки в рамках певної галузі, а й в світовому економічному просторі [12; 13, с. 2-6]. Основні

переваги ТНК можна класифікувати за 4 основними напрямками, що показані на рис. 2.

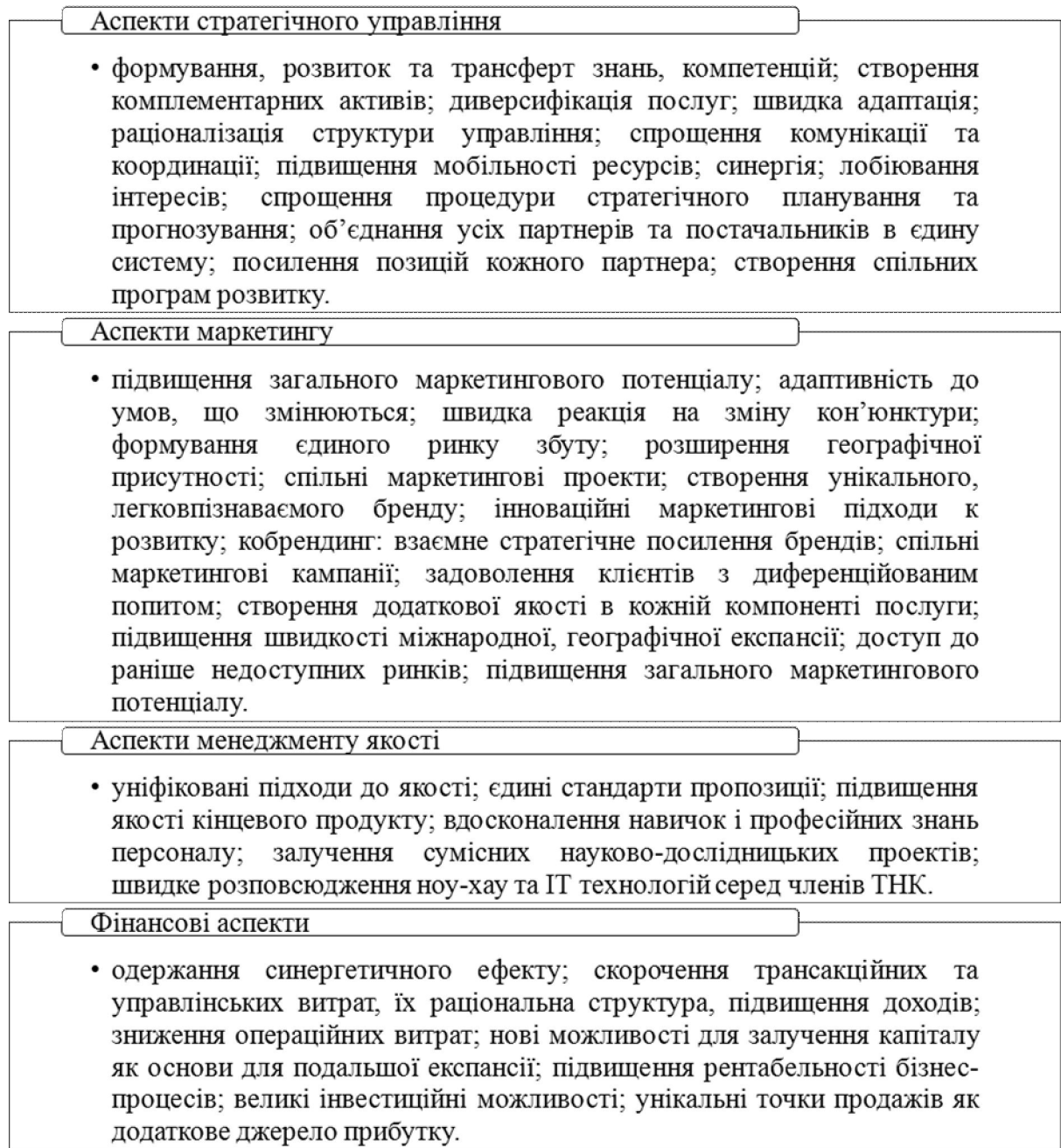

Рис. 2. Основні конкурентні переваги діяльності ТНК

В останнє десятиліття посилилась тенденція до укрупнення ТНК, пов'язана, насамперед, зі збільшенням числа злиттів і поглинань. Обумовлено це кількома причинами. По-перше, ТНК отримують можливість найбільш оперативного та ефективного доступу на ринки. По-друге, присутність на декількох ринках одночасно забезпечує їм більшу стійкість при погіршенні кон'юнктури на одному або навіть декількох з них. По-третє, великим

транснаціональним компаніям більш доступні фінансові ресурси для забезпечення сучасного технологічного рівня виробництва і зростаючих витрат на науково-дослідні роботи. Серед інших передумов, що спонукають компанії до злиттів і поглинань, можна виділити прагнення зайняти домінуюче становище на ринку і розрахунок на короткострокове зростання ринкової капіталізації компанії, викликаний підвищенням цін на її акції.

Разом з тим, якщо ТНК має головну компанію за кордоном, то можуть виникнути деякі складності функціонування такої корпорації, головним чином через негативний вплив транснаціональних корпорацій на економіку приймаючих країн, створюючи загрозу їх національній безпеці (рис. 3).

Екологічні загрози
<ul style="list-style-type: none">
• неконтрольований процес викиду отруйних речовин від виробництва у атмосферу, забруднення водойм, питання очистки ґрунту та водойм. Всіх цих питань торкається ТНК в процесі своєї діяльності. Часто через лобіювання інтересів урядом ТНК чинять екологічні злочини та не несуть за це жодної відповідальності.
Економічні загрози
<ul style="list-style-type: none">
• набір економічних та виробничих факторів, які призвели, або які є наслідком діяльності ТНК. Так, наприклад, багатонаціональні корпорації порушують правила ведення чесної торгівлі, стаючи монополістами у галузі, нехтуючи правилами добросовісної конкуренції, унеможливають розвиток малого та середнього бізнесу в певній галузі.
Правові загрози
<ul style="list-style-type: none">
• тиск на політичну владу у країні прийняття для лобіювання своїх інтересів, використання недоліків законодавств держав, що розвиваються і таким чином унеможливлення уникнення податкових тягарів, здійснення влади над населенням малорозвинених держав і, як наслідок, легке уникнення відповідальності за численні правопорушення.
Соціальні загрози
<ul style="list-style-type: none">
• Ссеред усіх суб'єктів господарювання та ведення соціально відповідального бізнесу найменш властиве ТНК. Нерідко облаштовуючи виробництво у малорозвинених державах Азії чи Африки, багатонаціональні корпорації не враховують соціальні інтереси працюючих, порушуючи трудове законодавство.

Рис. 3 Основні групи загроз діяльності ТНК в приймаючих країнах [5; 16]

Для зменшення негативного впливу ТНК на економіку країни необхідно зробити наступне. По-перше, розробити загальний кодекс поведінки, який регламентуватиме діяльність ТНК на територіях приймаючих країн. Спроби виробити такий кодекс здійснювалися і раніше, протягом багатьох років, проте

зустрічали величезний опір з боку керівництва ТНК. А між тим, це дозволило у значній мірі скоротити негативні ефекти впливу ТНК на національну економіку. Особливий акцент в правилах поведінки ТНК повинен бути зроблений на посиленні вимог в області охорони навколишнього середовища з метою недопущення діяльності на території країни шкідливих виробництв і в галузі податкового законодавства для скорочення негативних ефектів використання трансфертних цін. Єдине міжнародне законодавство та розроблені на його основі національні закони можуть створити сприятливий інвестиційний клімат та зняти напругу між учасниками інвестиційних процесів. Тому до Кодексу поведінки ТНК також мають бути включені рекомендації для розробки нормативно-правових актів на державному рівні [8;13].

Висновки. Загалом можна констатувати, що транснаціональні корпорації являють собою великі, часто інтегровані корпорації з зарубіжними активами або союзи фірм різної національної приналежності, що домінують в одній або декількох сферах економіки або володіють серйозними можливостями і мають економічний вплив у країні базування, а часом і за її межами. ТНК як форма організації великого бізнесу найбільш адекватно відповідає сучасному характеру міжнародного поділу праці, дозволяє забезпечувати високу економічну ефективність діяльності інтегрованої корпорації, з одного боку, а з іншого – дозволяє постійно використовувати величезний потенціал пристосованості до нових умов і сприйнятливості до інновацій. До конкурентних переваг діяльності ТНК відносяться: переваги володіння і доступу до ресурсів; горизонтальна диверсифікація або вертикальна інтеграція; низька вартість фінансових ресурсів; економія на масштабах підприємства; можливість за рахунок прямих інвестицій долати різні бар'єри; безперервна інформованість про кон'юнктуру; диверсифікація ризиків; доступ до кваліфікованих кадрів і т.п. Разом з тим можуть виникати деякі складності діяльності ТНК, головним чином через негативний їх вплив на економіку приймаючих країн: захоплення іноземними фірмами найбільш розвинених і

перспективних сегментів приймаючої країни; зростання ризиків у розвитку інвестиційного та виробничого процесів; скорочення доходів держбюджету через використання ТНК внутрішніх (трансфертних) цін, небезпека перетворення приймаючої країни в місце скидання застарілих і екологічно небезпечних технологій. Наявність деяких негативних сторін транснаціоналізації світової економіки вимагає контролю цього процесу як на міжнародному, так і на наднаціональному рівнях.

Список використаної літератури

1. Александрова А.Ю. Международный туризм: [Учебник] / А.Ю. Александрова. - М.: Аспект Пресс, 2002. – 470 с.
2. Бандурин В.В. Туристические транснациональные корпорации: модели, структура, экономическая эффективность / В.В. Бандурин, Д.С. Ушаков. – М.: Граница, 2007 - 368 с.
3. Гриффин Р. Международный бизнес. 4-е изд. / Пер. с англ. под ред. А. Г. Медведева / Р. Гриффин, М. Пастей. — СПб.: Питер, 2006. — 1088 с.
4. Международное частное право. Краткий курс / А.В. Попова. - СПб.: Питер, 2009. - 288с.
5. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України. / В.Є. Новицький – К.: КНЕУ, 2003. – 948 с.
6. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: [Навчальний посібник] / П.Р. Пуцентейло. – К.: ЦУЛ, – 2007. – 300 с.
7. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. М.: ИНФРА-М, 1997.
8. Ушаков Д.С. Транснационализация туристического бизнеса: эволюция и современность / Под. ред. д.э.н. В.В. Бандурина. - М.: ИНИОН РАН, 2006. - 376 с.

9. Экономическая энциклопедия /Под редакцией Л.И. Абалкина / - М.: ОАО «Издательство «Экономика»», 1999. -1055 с.
10. Духницький Б.В. Підстави виникнення і переваги діяльності транснаціональних корпорацій / Б.В. Духницький. - [Електронний ресурс] - Режим доступу:http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Agroin/2010_4-/DUKHNITSKIY.pdf
11. Міжнародний менеджмент :[конспект лекцій (УДПСУ)] / Гацька Л.П., Румянцев А.П., Супрун С.С. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/books/_book-639.htm
12. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.franko-terminal.com/content/view/431/66/lang.ua/>
13. Терехов Є. М. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток національних економічних систем / Є. М. Терехов, О.В. Прокопенко. - [Електронний ресурс] Режим доступу:<http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/1413/1/The%20influence%20of%20transnational%20corporations%20on%20the%20development%20of%20national%20economies.pdf>
14. ТНК и МНК как важнейшие субъекты и механизмы МЭО: причины их возникновения, механизмы и важнейшие принципы деятельности [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sakharov.ru/meo/meo2/36.htm>
15. Шавина Е.В. Эволюционное развитие международных корпорацій. / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://journal-ael.intelbi.ru/main/wp-content/uploads/2012/01/E.V.-Шавина.pdf>
16. Корухов А.А. Перспективы развития тнк с позиции национальных интересов / А.А. Корухов.- [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://newinspire.ru/index.php/Научные-статьи/file/36-ПЕРСПЕКТИВЫ-РАЗВИТИЯ-ТНК-С-ПОЗИЦИИ-НАЦИОНАЛЬНЫХ-ИНТЕРЕСОВ-2011>

17. «UNCTAD. World Investment Report 2001»: Promoting Linkages, United Nations. New York and Geneva, 2001.

ГЕРАЩЕНКО А. А. СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ТНК НА МИРОВОМ РИНКЕ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ

В статье исследована сущность и особенности функционирования ТНК, выявлены конкурентные преимущества и недостатки деятельности ТНК на мировом туристическом рынке, предложены меры по уменьшению отрицательного влияния ТНК в условиях глобализации.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, туристическая индустрия, гостиничные сети, мировой туристический рынок

GERASHCHENKO A. A. ESSENCE AND VALUE OF TNC IN THE GLOBAL MARKET OF TOURISM SERVICES

In article essence and features of transnational corporations functioning are investigated, competitive advantages and disadvantages of TNCs activity are exposed in the world tourism market, events are scheduled in relation to reduction of the negative influence of TNCs in the conditions of globalization.

Keywords: transnational corporations, tourism industry, hotel chains, global tourism market.